

Prosjektgruppemøte

25. mai 2023

Fysisk møte på Hjerkin

Til stede: Simon Heier, Tom Hjemseteren, Bjørn Gussgard, Ragnhild Eklid, Einar Skadberg, Kristian Lund Vang, Bente Fossum, Bjørn Arild Sveen, Gunhild Sem

Forfall: Narve Hårstad

Referent: Are Endal Rognes

1 Oppdatering og fremtidige planer

1.1 Oppdatering siden sist

Vi har meldt inn ønsker om scenarioanalyser: ta bort alle veier i Knutshø og vinteråpen elv, Einunna. I tillegg har Statsforvalteren spilt inn et ønske om simulering av fjerning av et utvalg veier hvis det blir ledige midler.

Vi vet ikke når vi får svar på hva slags analyser vi eventuelt får, Miljødirektoratet og NINA av gjør dette. Hvis vi får tilsagn om noen analyser så kommer resultatet av disse tidligst i september.

Vi arrangerte et åpent møte om rovvilt og villrein 12. mai. På det meste var det i overkant av 80 personer som fulgte dette møtet. Opptak og presentasjoner ligger ute, flere har vært inne og sett på dette også i etterkant.

1.2 Møte om bestandsforvaltning

12. juni er tentativ dato for et felles møte om populasjonsdynamikk, bestandsdynamiske analyser, bestandsforvaltning mm. Prosjektgruppa er ikke tenkt med på dette møtet. I møtet vil vi se på både kortsiktige og langsiktige tiltak i bestandsforvaltninga. Se på irregulær avgang, veieordning for kalver bør forbedres, innrapportering fra jegere må bli bedre. Det vil trolig bli delt ut vekter til jegerne på Knutshø i år.

Det har kommet inn mange innspill på bestandsforvaltning. Faktorer som påvirker irregulær avgang, rovdyr, ferdsel mm. Rovdyr og tap til disse bør ses på i sammenheng med dette møtet. Hva med fotråde? Påvist i Knutshø i 2015, dette bør en se nærmere på. Reinbrems og påvirkning av denne?

Kunne en fått til et prosjekt med overvåking i kalvingsperioden for å se på tap av kalver til ørn og jerv? Kanskje over et par år. Det er viktig for å finne ut hvor store tapene til rovdyr er. Dette må gjøres av fagfolk og med stor forsiktighet. Det er allerede en del murring lokalt om at oppsyn, forvaltning mm. er mye i fjellet og potensielt forstyrrer reinen. Vi må stole på at de utfører sine oppgaver med forsiktighet og at det er nødvendig. Dette må vi støtte oppunder. Tiltaksplanarbeidet er inngripende for folk lokalt, men vi må stille oss bak innsatsen som er viktig i vårt arbeid. Hvor blir kalvene av? Det er det viktig å finne ut av. Kan gjøres gjennom overvåkning. Må begrunne dette veldig godt slik at det blir forståelse for det. Mye diskusjoner om merking av villrein. Mange ser negativt på dette. Må argumentere godt for det vi gjør og hvorfor. Og ikke minst tidspunktene dette gjøres på. Spesielt viktig når dette er fagfolk som jobber med villrein.

Vi vet at folk oppsøker kalvingsområder i kalvingsperioden og forstyrrer dyra, det bør ikke skje.

Sno har per i dag ikke krav om å dokumentere tap av villrein og obduksjon av disse om de kommer over de i felt. Kan vi få de til å gjøre det og hva vil det gi? Dette er viktig både for rovdyrtap og ikke minst dokumentere eventuell sykdom.

I Tynset har det i vår dukket opp en del jerv, selv om det ble felt flere på lisensfelling i høst/vinter. Denne kan ha mye å si for tap til rovdyr enkelte år. Det er ofte vanskelig å si dødsårsak på for eksempel tamrein ved obduksjon, siden dyrene er halvt oppspist når de blir funnet. Det er ikke sikkert det blir så enkelt på villrein heller, men det bør prøves.

Det er vanskelig å begrense motorferdselen generelt sett med dagens regelverk. nasjonalparkstyret har dialog med brukerne om å begrense ferdselen mest mulig. Det er generelt for lite ressurser til oppfølging av motorferdsel og andre oppgaver i Knutshø. Burde ha mer ressurser til dette.

Vi har tidligere påpekt muligheten for at voksne simler skytes som varsimler? Er det gjort endringer av korttypene? Ja fritt dyr under 60 kr er tatt bort. Kvotefordelinga på Knutshø i 2023 er 60 % kalv, 20 % simle/ungdyr og 20 % fritt dyr. Her må en sette av nok tid til å se effekter av tiltakene.

Andre innspill til møtet om bestandsforvaltning? Jaktutøvelse mm.? Oppsyn, de som jobber med bestandsforvaltning, utvalg, nemd mm. må være med. Flere som burde være med?

Det er viktig for at folk skal kunne ta hensyn til villreinen at en har gode informasjonsskilt i inngangsportene til området. Villrein og ferdsel bør være tema I Follidal kan nevnes viktige steder for slik info: Dalholen, Grimsbu, Follidal gruver. Storhøa mfl. Slik info må være på flere språk.

Nasjonalparkstyret for Dovrefjell hadde nettopp en kampanje med sårbare kalvingsområder. Der ble det oppgitt grove kartfestede figurer for å få folk til å unngå disse områdene. Usikkert hvor godt det har fungert.

1.3 Temadag landbruk

Vi tenker å arrangere en temadag om landbruk i løpet av de to siste ukene i juni. Her må vi ha fokus på flere ting, blant annet parasitter. Bjørnar Ytrehus på veterinærinstituttet har jobbet med parasitter i Knutshø i flere år, han må være med på et slikt møte. Andre som bør være med?

Mattilsynet, Andre Høva har jobbet med Nordfjella, saltsteiner, cwd og smitteoverføring, han bør være med.

Yngve Rekdal har jobbet med vegetasjonskartlegging i mange områder, deriblant Knutshø. Han bør være med på et slikt møte.

Trollheimen Sijte? Kan de si noe om parasitter på sau og rein, og sameksistens mellom disse i sine områder?

Det er gjennomført et prosjekt i Meråker som en sikkert kan hente en del kunnskap fra.

Torhild Mørk er veterinær og har sikkert noe å komme med.

Ledere i beitelag, administrativt ansatte innen landbruk i kommunene bør være med.

Vi bør ha gruppearbeid deler av denne dagen for å diskutere problemstillinger og mulige løsninger.

Her trenger vi mer fakta. Vi vet at parasitten finnes i området og på både sau og villrein, men vi vet lite om effekten på villrein.

Det er gjort noen enkle påvirkningsanalyser i Normen basert på tilgjengelig kunnskap. Disse sier noe om beitetrykk basert på gjennomførte beitekartlegginger i store deler av området, men er konklusjonene om disse gode nok?

Det finnes fysiske innretninger som saltoppsamlere mm, som kanskje kan innføres som et føre var tiltak på salteplasser?

Problematikken med parasitter på sau og rein er felles for villrein og sau, her bør en kunne jobbe frem gode løsninger til det beste for begge interesser.

Saltstein for sau er i all hovedsak for å samle de, sauene trenger det ikke næringsmessig. Her må vi kunne få til tiltak som gagnar på sau og villrein.

Et enkelt tiltak som kan hjelpe noe på overføring av sykdommer og parasitter på salteplasser er å sette saltsteinene på berg eller annet tørt underlag istedenfor bløtmyr og jord.

På Oppdal er det gjort noen undersøkelser om en kan stenge ville dyr ute fra saltsteinsplasser. Kan en ha øremerker eller liknende på sauene slik at bare de får tilgang til saltsteinene?

Bør Animalia være med på et slikt møte? Hva er praksis for parasittbehandling av sau før beiteslipp i dag? Kan dette gjøres bedre?

I dag er det nasjonale anbefalinger om snyltebehandling på lam før beiteslipp, ikke voksne fordi en regner de som behandlet høsten før og derfor immune. De aller fleste bønder følger

retningslinjene for snyltebehandling, men det er sikkert også noen som ikke gjør det. Men her kan en sikkert få til et samarbeid for å bedre disse rutineene. Kan en innføre et påbud/forskrift for å bedre snyltebehandlinga før beiteslipp? Kampanjer, informasjon og samarbeid er bedre enn påbud for å få folk til å gjøre noe med dette. Hva med resistens mot parasittbehandling? Det må vi se på. Flere innen sauenevinga som vil vite mer om dette og gjøre noe med det.

Det er i dag et nasjonalt regime for snyltebehandling av sau som veterinærer kjenner til. Går en utover dette bør en se på resistens. En veterinær som praktiserer lokalt bør være med og komme med erfaringer.

I Oppdal og mange andre steder er det et beitelagsmøte hvert år i januar. Der bør slike ting være et tema.

Når det kommer til sykdom og smitte kan Mattilsynet stille krav. De håndhever dyrevelferdsloven. Snyltebehandling er neppe alvorlig nok til at de tar tak i det etter dyrevelferdsloven.

Det er bedre å motivere næringa enn å komme med pålegg. Næringa er positiv til å gjøre noe. Dette er et viktig møte for kommunene. Vi må begynne i god tid og involvere og engasjere folk.

Folk hos statsforvalteren som behandler tilskudd til salteplasser mm. er aktuelle å ha med. Jorun Stubsjøen (Innlandet), Eva Alstad (Trøndelag).

Temadagen om landbruk bør ha: del en: fakta (presentasjoner mm.), del to: gruppearbeid. Bør blande gruppene med folk fra ulike kommuner mm. Her bør vi få tak i kontaktinfo til beitelag mm. Må ha representanter for disse. Bør vi ha to-tre fra hvert beitelag? Det må være et fysisk møte. Vi bør sende ut spesifikke invitasjoner. Dette er trolig ikke så godt egnet som et åpent møte.

Det er per i dag noe misnøye med involvering mm. i denne prosessen. Vi må bli flinkere til å spre ordet om hva som skjer.

Kan en ta med en politiker fra hver kommune i et slikt møte? Kan de oppnevne en representant som kan møte? Folk blir fornærmet når de ikke får med seg ting og ikke kan delta. Vi må spre god informasjon om hva som skal skje og når.

Kanskje inntil tre fra hver kommune, både administrativt ansatte og politikere kan møte. Skal hvert enkelt landbrukskontor sende ut til sine brukere? Ja det er en god ide. Vi må få med de som eier virkemidlene i prosessen. Har vi et åpent møte så tørr de kanskje ikke å snakke så fritt. Landbruksmøtet er det tenkt kun for Knutshø i første omgang, ikke Snøhetta.

Statsforvalteren hadde i utgangspunktet to ansatte som jobbet med tiltaksplaner, nå er det kun Simon. Her vil det komme inn en til etter hvert.

2 Innkomne innspill

2.1 Temadag ferdsel

Bør vi ha en temadag om ferdsel? Med DNT, turlag mm. Eventuelt et møte med disse? Ferdselen er et større problem i Snøhetta enn i Knutshø. Derfor er det ikke gjort noe med et slikt møte per nå, men dette kan vi vurdere.

Appen «trimpoeng» som ofte organiseres av turlagene fører til mer ferdsel, også i Knutshø. Her bør en gå i dialog med de for å få justert turforslagene slik at de ikke er til skade for villreinen. Er det dialog mellom turlagene i for eksempel Folldal og villreinutvalgene? Nei, lite. I Alvdal Vestfjell gjøres dette i noen grad. Muligheten til å gjøre noe med slikt kommer litt an på hva en klarer å fange opp og komme i dialog med de som styrer med dette. Her er en avhengig av å få tips fra publikum eller aktørene selv for å oppdage alt. Slike tiltak er ikke søknadspliktige ifm. verneforskriften. De må egentlig ta kontakt med grunneier, men mange gjør nok ikke det.

Ferdsel i Knutshø er mer enn bare turisme og fotturer. Det er motorisert ferdsel mm. også. Kanalisering av ferdsel i Knutshø kan være en ulempe for villreinen, men også en fordel hvis en kan styre folk til villreinvennlige turmål.

Hva med hundekjøring? Vet de hvordan de skal oppføre seg i møte med villrein og hvilke områder en bør unngå? Kan en gå i dialog med disse? Folldal trekkhundklubb for eksempel er en overbygning en kunne gått i dialog med.

Vårt oppdrag er å tenke på reinen, men dialogen med ferdselsaktører er veldig viktig. Det er bedre å regulere ferdsel enn å stenge veier og andre drastiske tiltak.

Når det gjelder DNT og flere av deres underforeninger kommer det nye signaler fra de om å ta mer villreinhensyn. De kommer til å bruke en del ressurser på dette med tiltaksplanarbeid. Her burde det være gode muligheter for dialog og gode tiltak.

Ferdselsrestriksjoner: Organisert ferdsel kan ikke styres i Knutshø etter verneforskriften. Kan heller ikke styre den uorganiserte ferdselen. Kan en endre verneforskriften for å få hjemler til å regulere dette? Det finnes andre lovhemler for å regulere ferdsel. Det kommer til å komme innspill til stortingsmelding om villrein om dette. Enkelte steder og enkelte tider på året kan ferdselsrestriksjoner være aktuelt.

2.2 Temadag arealforvaltning

Villreinen er stadig et tema innen plan og byggesak. Det blir ofte negative konsekvenser av tiltak innen arealforvaltning. Burde ha strengere veiledning og konkrete muligheter til å si nei i kommunal forvaltning. I dag mangler forvaltninga verktøy for å gjøre gode planvedtak.

Dette vil kreve ganske strenge føringer og lik praksis over store områder. Eks. Savalen. Alvdal Vestfjell, ønsker om nye hyttefelt mm. Dette vil være til skade for villreinen i områdene.

Veldig mange tiltak som vil være negative for villrein. Det er mye å hente på en bedre praksis her. Men dette er tiltak som vil få stor betydning for lokalsamfunn, hyttebygging, økonomi mm. og er derfor kontroversielle.

Bør dette være et åpent folkemøte?

Det mangler en verktøykasse for å kunne ta gode villrein faglige vedtak. Regionale og statlige føringer bør komme på plass. Holdningsskapende arbeid, kunnskap ut til politikerne er viktig. Ofte er ikke administrasjonen og politikerne enige. Arbeidsplasser og utvikling trumfer naturhensyn. Kan være at folk lokalt som ikke ser hele bildet. Strengere planretningslinjer kan være et innspill i tiltaksplanarbeidet. Hvordan når vi de riktige folkene? Hvordan nå lokalpolitikere og beslutningstakere? Dette arbeidet vil skape støy.

I Oppdal har det vært orienteringer om villrein i kommunestyret. Dette ble veldig godt mottatt. Advokatene Holth og Winge har hatt fokus på plan og planvask, hva kan politikerne gjøre innenfor gjeldende regelverk og retningslinjer? Dette er et bra fokus og kunnskapsoppdatering.

Kommunestyrene kan gjøre mye per i dag hvis de vil. Noen fra Folldal kommune deltok på villreinrådets fagdager, dette ble veldig godt mottatt. Kan vi få flere til å bli med på slike arrangementer? Kan vi nå inn med info når nye kommunestyre er konstitueres? Villreinsenteret mfl. kan bidra på dette.

Kommuneplanens samfunnsdel er under revisjon i Folldal. Her må hensyn til villreinen og dens leveområder inn.

Hundekjøring må også legges til områder som ikke forstyrrer reinen.

Regional plan fra 2007: Ut fra et faglig notat prioriteres de viktigste villreinområdene. Den jobben tok 7-8 år før planene ble godkjent. Før dette ble det også gjort prioriteringer og forsvart viktige vinter og kalvingsområder spesielt. Områdene rundt Savalen ble ikke tatt med i villreinområdet. Dette var et forlik. Savalen og reinen der vet en foreløpig for lite om. Revisjon av regional plan er viktig, men disse planene har ikke vært forpliktende nok til å fungere som et godt verktøy for å begrense nedbygging av villreinens arealer. Revisjon av denne planen blir for tungt å ta inn i tiltaksplanarbeidet, men det er et behov for en revisjon av regionale planer.

Kvalitetsnormen for villrein skal reklassifiseres hvert 4. år. Den blir derfor bli for treig til å fange opp endringer og sette inn begrensninger fort nok. Det kan skje mye skade på fire år. Mer

forpliktelser for de som jobber med plan er ønskelig. Kommunene må bli mer konsekvente i håndteringen av enkeltsaker som for eksempel utbygging av hytter, fremføring av strøm mm. opp imot påbygg av hytter. Forpliktende tiltak er viktige. Blir upopulært lokalt, men gjør håndteringa for saksbehandler enklere. Vi bør ha fokus på hvilke muligheter en har man per i dag for å gjøre gode vedtak.

Bør politikere være med på et slikt temamøte om arealforvaltning?

Noen steder er det sterk selvjustis i kommunene ang. vedtak som er negative for villreinen. Statsforvalteren må ta en rolle og gi tilrådinger for hyttefelt mm.

Når det gjelder ferdsel er det ikke nødvendigvis slik at ferdselsrestriksjoner fungerer for å regulere ferdselen. Det er bedre med god dialog med aktørene. Forbud er ikke alltid veien å gå.

Det er tegn til i enkelte steder at villreinhensyn får mer gehør. Men noen kommuner har mye villreinareal som båndlegger utvikling lokalt. Dette er en vanskelig materie. Det er en redsel lokalt for at villreinhensyn hemmer utvikling.

Nasjonalparkforvaltninga har brukt positive tiltak, holdningsskapende arbeid mm. i lang tid. Men man kommer til et punkt der dette ikke er nok. Det handler om ressurser, i Norge er det lite ressurser til forvaltning av verneområdene sammenliknet med andre land. Få forvaltere på store områder. Kommer det ikke mer ressurser må man kanskje se på ferdselsrestriksjoner i Knutshø. Kan man styre ferdselsrestriksjoner slik at de ikke skader de lokale, næringsaktører mm. kontra turister og tilreisende? Dialog er bra om en ikke kan regulere ferdsel. Men ofte vanskelig å komme i kontakt med de uorganiserte.